

TEMA:
VÄLFÄRD
OCH SKATTER
- valfaktahäfte valet 2018

★ **UNG VÄNSTER**

Inledning

Detta är valfaktahäftet om välfärd och skatter. Dessa två områden hänger många gånger väldigt tydligt samman. Eftersom den svenska välfärden till allra största del är offentligt finansierad är den beroende av statliga intäkter. Därför återkommer vi ofta till de verktyg vi vill använda för att förbättra den när vi pratar om välfärd. En skattehöjning har aldrig något egenvärde, utan vi ser det som ett verktyg som kan leda till något bra, som till exempel fler anställda på ett ålderdomshem.

Idag är Sverige det land i västvärlden där skillnaderna ökar snabbast, och dagens regering har inte lyft ett finger för att genom skattehöjningar försöka omfördela genom exempelvis en förmögenhetsskatt. De som vinner på sänkta skatter är de som redan har mycket pengar. Därför fortsätter inkomstskillnaderna att öka.

Den allt hårdare situationen för unga hänger tätt ihop med de skattesänkningar och nedskärningar i välfärden som genomförts de senaste decennierna. Sedan mitten på 90-talet har omfattande nedskärningar genomförts i alltifrån skola till vård och kultur för unga. Skolklasserna har vuxit stadigt, fritidsgårdar har lagts ned och ungdomsmottagningarnas öppettider begränsas allt mer. Ofta skyller politikerna på ekonomisk kris eller annat som de inte kan styra över, men i själva verket handlar det om direkta konsekvenser av en förd politik där privatiseringar och sänkta skatter fått gå före ungdomars rätt till utbildning, vård och fritid. Politikerna väljer de stora bolagen och överklassen framför oss unga!

Skatterna

Sverige var länge det land i världen som hade högst skattekvot, det vill säga hur stor andel av BNP som utgörs av skatter. Det hänger samman med att vi också under lång tid hade de mest långtgående välfärdsambitionerna. En gemensam välfärd som drivs i offentlig regi och som är solidariskt finansierad kräver höga skatter. Högern har alltid attackerat välfärden genom att krävasänkta skatter. Sedan 1990-talet och de stora nedskärningarna inom välfärden har också den offentliga konsumtionen minskat. Bara de skattesänkningar som högern genomförde mellan 2006 och 2014 har kostat svenska staten 150 miljarder varje år i intäkter.

Högern försöker framställa skattesänkningar som något riktat till låginkomsttagare. Det stämmer självklart inte. I debatten kommer vi att få höra om att sjuksköterskor ska få några hundralappar mer i plånboken varje månad tack vare någon skattesänkning. Det stämmer säkert, men lika sant är att höginkomsttagarna alltid får mest. Det tenderar även att gynna män i större grad än kvinnor, då de ofta har högre löner. Skattesänkningar skapar inga jobb utan ökar bara klyftorna i samhället.

Socialdemokraterna kommer i valrörelsen att attackera högern för att lösa alla problem med skattesänkningar, samtidigt som de inte har någon ambition själva att höja skatten för de rikaste eller för de största företagen. Vi måste påvisa att vi är de enda som vill omfördela och vad vi skulle kunna göra med de pengarna vi får in.

Förmögenhetsskatten

Sedan den 1 januari 2007 är förmögenhetsskatten avskaffad. Den fungerade tidigare som en skatt på 1,5 procent på inkomster som översteg 1,5 miljoner för ensamstående och 3 miljoner för gifta. Högerregeringen motiverade borttagandet av förmögenhets-

skatten med att konsekvensen av den blev en kapitalflykt från Sverige, till länder utan förmögenhetsskatt. Borttagandet av skatten medförde att statskassan förlorade fem miljarder kr.

Ung Vänster vill ha en beskattning av förmögenheter för att kunna omfördela de förmögenheterna tillbaka till oss som har skapat dem.

Bolagsskatten

Sverige har i jämförelse med vår omvärld en låg bolagsskatt. Detta för att gynna stora bolag och för att slå ut mindre bolag. Detta var en del av Socialdemokraternas politik för att monopolisera marknaden och för att enklare kunna organisera människor. Ung Vänster vill höja bolagsskatten då vi ser att banker och de största företagen gör enorma vinster som vi skulle behöva för att kunna säkra utbildning och vård för oss alla.

Ung Vänster vill även ha en särskild skatt för aktiehandel och på bankernas vinster.

Arvsskatten

Vi vill också återinföra arvsskatten. Idag är Sverige ett av få länder i Europa som inte har en arvsskatt, vilket bidrar till ökande klyftor. Arvtagare till stora förmögenheter får behålla allt och kan på så sätt hela tiden öka sina förmögenheter. För att skapa ett jämlikt samhälle där vi alla har samma möjligheter är det viktigt att inte låta de rika bli ännu rikare på grund av att deras föräldrar var rika. Vi vill se en progressiv arvsskatt som gör att de rikare också betalar en procentuellt högre arvsskatt än de med små arv.

Fastighetsskatten

Högern ersatte den statliga fastighetsskatten med en kommunal fastighetsavgift, som för småhus är drygt 6000 kr per år. Även om det kallas fastighetsavgift är det i praktiken en

skatt som det handlar om. I samband med att förändringen av fastighetsskatten presenterades lovade regeringen att ingen skulle få höjd skatt på grund av förändringen. Det stämmer inte, utan över 200 000 småhusägare fick betala en avgift som var högre än den fastighetsskatt de skulle ha betalat. Tidigare gällde att ingen skulle betala mer än 4 % av sin årsinkomst. De stora vinnarna var de som tidigare hade betalat över 6000 kr i fastighetsskatt. Den tiondel med högst inkomst fick nästan 30 procent av det som det kostade att ändra skatten.

Vi tycker att det är självklart att rika människor ska betala mer i skatt för sina stora villor än människor som bor i ett radhus.

RUT- ROT- och ränteavdraget

Den 1 juli 2007 införde högerregeringen en skattereform som möjliggjorde att göra avdrag på skatten för hushållsnära tjänster. Skatteavdrag gäller för ett maximalt belopp på 100 000 kr per år, och man får dra av halva kostnaden. 2016 var kostnaden för RUT-avdraget 3,7 miljarder.

Det finns flera problem med RUT-avdraget.

- Avdraget är ett bidrag till överklassens städning. Staten ska inte subventionera något som främst används av höginkomsttagare.
- RUT-avdraget står i motsättning till satsningar på välfärden. Idag använder äldre och familjer sig av avdraget till städning och läxhjälp eftersom hemtjänsten och skolan inte räcker till.
- De få och dyra jobb som skapas genom bidraget är lågbetalda och har dåliga villkor.

I debatten framställs RUT-avdraget dels som en jämställdhetsåtgärd men också som en jobsåtgärd. För vår del är det uppenbart att en möjlighet för män med höga inkomster att köpa sig fria från hemarbetet inte är en jämställdhetsåtgärd. Det enda som ändras är ju oftast att det är en annan kvinna som får göra städningen.

Vissa har hävdats att avdraget möjliggör för låginkomsttagare, som ensamstående mammor, att köpa hushållsnära tjänster. På så vis skulle avdraget göra det lättare för låginkomsttagare att få ihop livspusslet. Det stämmer inte med verkligheten. I Danderyd används avdraget tio gånger mer än i resten av landet. Enligt SCB får hushållen i de rikaste 10 procenten ungefär 10 gånger så mycket i RUT-avdrag som de fattigaste 10 procenten. Bara 0,9 % av de som använder RUT-avdraget är ensamstående familjer enligt SCB.

Högern beskriver ofta RUT-avdraget som en åtgärd för att skapa fler jobb. Vi skulle skapa lika många jobb genom att investera i hemtjänsten istället och därför gynna de som behöver tjänsterna allra mest. I debatten om RUT-avdraget ska vårt fokus ligga på att det är orimligt att använda skattemedel till att subventionera städning hemma hos överklassen i Danderyd.

ROT-avdraget infördes samtidigt som RUT, men gäller istället byggtjänster i privata hem. Nästan alla riksdagspartier vill ha kvar ROT-avdraget i någon form, eftersom det ökar konsumtionen och skapar jobb genom byggsektorn. Ung Vänster vill avskaffa ROT-avdraget och använda de 11,2 miljarderna som idag går till ROT-avdrag för göra riktade investeringar mot billiga och klimatsmarta hyresrätter.

Ränteavdraget är ett avdrag som personer med lån kan göra. Det är en åtgärd som är

gjord för att underlätta investeringar i bostäder då den sänker kostnaden för ränteutgifterna. Idag går det här bidraget till största del till de allra rikaste som har högst lån och därför högst räntekostnader. 85 procent av ränteavdraget går till den rikaste hälften av hushållen, och den rikaste tiondelen får tjugo gånger mer ränteavdrag än den fattigaste tiondelen. Kostnaden för ränteavdraget är ca 30 miljarder varje år. Ung Vänster vill avskaffa ränteavdraget för att det är orättvist men det är också en tidsbomb. Om räntorna ökar kommer också kostnaden för avdraget göra det. Kostnaden för ränteavdraget beräknas uppgå till 60 miljarder 2024.

När vi argumenterar kring alla dessa avdrag bör vi fokusera på att de egentligen är bidrag till överklassen och att de rikaste i vårt samhälle är några som får allra mest skattepengar inte fattiga människor som behöver socialbidrag.

Skatteflykt

EU genomförde en undersökning för att kartlägga skatteflykten i Europa. De kom fram till att skatteflykten motsvarande 450-650 miljarder kronor varje år genom framförallt storföretagens skatteplanering. Det motsvarar 17-23 procent av all bolagsskatt som betalades inom EU år 2013. I Sverige har de senaste beräkningarna gjorts år 2008. Då uppskattades skattefelet till 30 miljarder kronor, det vill säga att så mycket pengar undandrogs från beskattning. Och nu uppskattar Skatteverket att det kan handla om 30-50 miljarder kronor som försvinner varje år. Svenska miljardärer beräknas gömma ungefär 500 miljarder kronor i skatteparadis. I debatten bör vi prata om dessa giriga människor som kör på våra vägar och utnyttjar vår välfärd medan de gömmer pengarna i skatteparadis. Vi har råd med välfärden, det

är rika människor som förhindrar att vi inte har en välfärd för alla.

Vinsterna i välfärden

Idag är Sverige det enda landet i världen där det är tillåtet att göra vinst i välfärd finansierad av skattepengar. Denna process gör om människor till handelsvaror istället för att att välfärden enbart handlar om rättigheter. Vinsterna dränerar välfärden och flyttar resurserna från verksamheten till skatteparadis.

Vinsten som Attendo Care gjorde i Sverige 2016 (649 miljoner) skulle räcka till 2000 heltidsanställda undersköterskor. Wallenberg-företaget gjorde en vinst på 319 miljoner 2017. Välfärden ska inte vara en marknad för riskkapitalister och börsklippare, så att skattepengar går till överklassens plånböcker. Alla ska ha rätt till en bra vård och ingen ska ha rätt att göra vinst på sjuka människors behov.

Att driva privata välfärdsföretag är mycket lönsamt. Den senaste statistiken från SCB gäller 2011 och visar att avkastningen på eget kapital för företag inom vård, skola och omsorg är 28,7 procent (SCB 2013). Detta ska jämföras med tjänstesektorn som helhet där motsvarande avkastning är 19 %. Även om inte företagen inom vård, skola och omsorg får hela sin finansiering från det offentliga så kommer merparten därifrån, och det område som har högst andel offentlig finansiering är också det mest lönsamma. Det gäller de privata företagen inom omsorgen vars finansiering till mer än nio tiondelar kommer från det offentliga. Dessa företag har en avkastning på eget kapital på hela 38,5 %.

Vinsterna drar till sig stora företag som enbart är där för profit. I debatten låter det som att det är småföretag som utför det mesta av

verksamheten när det snarare är tvärtom. Capio, Praktikertjänst och Aleris stod till exempel för över 50 % av all privat vård i Sverige 2017. Därför skulle en vinstreglering gynna de små företagen snarare än de stora.

Vinstjaktens konsekvenser

Det har länge varit känt att lärartätheten är lägre i friskolor jämfört med i kommunala skolor. Lärartätheten i kommunala grundskolor ligger i genomsnitt på 12,1 elever per lärare, vilket kan jämföras med fristående skolor som har ett snitt på 13,2, enligt Skolverket. Skillnaden i lärartäthet drivs helt och hållet av de stora skoljättarna, visar Lärarförbundets beräkningar. Facket har tittat på lärartätheten i de kommuner där friskolekoncernerna har sina skolor, och jämfört den med samtliga skolor i dessa kommuner. Då visar det sig att skolkoncernerna i genomsnitt har hela 20 % fler elever per lärare än de kommunala skolorna. Det är klasstorleken och skolpengens utformning som ligger bakom friskolejättarnas stora vinster. Skillnaderna mellan privat och offentlig välfärd är tydlig när det kommer till de anställdas villkor. När Vänsterpartiet lät Riksdagens Utredningstjänst undersöka andelen heltidsanställningar och fasta tjänster i den privata välfärdssektorn jämfört med den kommunala 2012 visade det sig att den var lägre hos den privata. 61 % av de anställda inom privata sektorn hade heltid, medan siffran var 72 % för de som jobbade i den kommunala. Andelen fasta jobb var 78 % respektive 83 %.

Konsekvenserna av vinstintresset drabbar hela välfärdssektorn eftersom både privata och offentliga aktörer måste konkurrera och samsas om de knappa resurserna. Inom vården blir drivkraften att vårdtiden ska kortas, vilket har inneburit att "enkla" behandlingar blivit vanligare. Skillnaden kan handla om att skriva ut medicin istället för remiss till

specialistläkare, om att färre gör återbesök eller om att fler hänvisas till primärvården istället för akutvården. Inom skolan har det visat sig att friskolor avvisar elever med större behov exempelvis på grund av funktionsnedsättningar.

Vinstjakten öppnar också upp för korrupcion i större utsträckning, där politiker säljer ut till privata bolag för att sedan få en plats i företaget. Filippa Reinfeldt var ett exempel där hon efter att ha sålt ut stora delar av Stockholms välfärd fick jobb hos Attendo när hon slutat med politiken. Samma med Henrik Borelius som arbetade för Moderat-regeringen med välfärdsfrågor och blev sedan VD för Attendo. Korrupcion blir ett allt större problem när politiker sitter på dubbla stolar. Det finns en självklar skillnad mellan privat välfärd och offentlig och det är vinstjakten. De pengar som hamnar i fickorna på aktieägarna måste tas från verksamheten och det får de som jobbar och de som är beroende av välfärden betala för. Privat vård och skola har lägre personaltäthet och sämre villkor, helt enkelt för att de sätter vinstintresset först. Vi vill ha en välfärd som är till för de som behöver den och inte riskkapitalbolag.

Vänsterpartiets förslag för att begränsa vinsterna i välfärden

Vänsterpartiet kom överens med regeringen om ett förslag på hur man ska begränsa vinsterna i välfärden. Förslaget berör utbildning och omsorgen, inte sjukvården. Det handlar om ett vinsttak på 7 %, till skillnad från 35 % som flera av koncernerna har nu. Det finns också en fast summa på 44 000 kr som kan tas ut även om det överstiger 7 %.

Vi tycker detta är för lite och vill att allt ska återinvesteras i verksamheten. Detta betyder inte att skolor kan spara för framtida investeringar eller gå plus på ett år utan att pengarna inte ska lämna skolan.

Privat välfärd och jämställdhet

Högern hävdar ofta att välfärdsföretag är ett sätt för kvinnor att bli entreprenörer genom att starta företag inom exempelvis omsorgen, och att det är bra för kvinnor som jobbar i vården att kunna välja arbetsgivare. Tittar man på branschen ser man tydligt att det inte handlar om en skjuts för jämställdheten när vård och omsorg privatiseras.

Vänsterpartiet har undersökt hur det ser ut i styrelserummen hos de tio största företagskoncernerna inom vård, skola och omsorg. Det visar sig att tre fjärdedelar av styrelseledamöterna är män. 5 av 6 VD:ar för de största företagen var också män.

Högern bryr sig inte om de kvinnliga företagsägarna, de bryr sig om företagsägarna. De kvinnor som jobbar i välfärden är de som får betala för vinsterna i välfärden med mer stress och färre kollegor. En feministisk välfärdspolitik innebär ett förbud mot vinster, fler anställda och högre löner.

Avregleringar och privatiseringar

Sverige har de senaste 30 åren genomgått stora avregleringar av det som sågs som samhällsbärande infrastruktur och tjänster. Avregleringar är alltså att staten tillåter privata aktörer att agera på en marknad som det tidigare varit statligt monopol på, exempelvis apoteken. Apoteken och järnvägen är två tydliga exempel på samhällstjänster som försämrats kraftigt sedan de kommersialiserats.

Läkemedelsförsörjningen ska vara säker och kostnadseffektiv och den ska vara likvärdig

och högkvalitativ i hela landet. Apoteken avreglerades 2009 och idag tillåts privata bolag att vara apotek. Avregleringen var ideologiskt motiverad och hade som mål att låta privata bolag profitera på läkemedelsförsörjningen. Till följd av avregleringen har kostnadseffektivitet, likvärdighet och kvalitet inom läkemedelsförsörjningen försämrats, då privata bolag sätter vinstjakten främst. Det är ingen slump utan en logisk följd av ett skifte i synen på apoteksmarknaden. Vår syn är att läkemedelsförsörjning är ett samhällsansvar och en folkhälsofråga.

Det har redan lett till sämre kvalitet på servicen och kommer om inget görs att på sikt leda till dyrare läkemedel. De betydande stordriftsfördelarna som finns på apoteks- och läkemedelsmarknaden missgynnar små apotek – vilket idag syns i växande lönsamhetsproblem för hela branschen – och branschen närmar sig privata oligopol. Nya apotek öppnas i storstäderna medan de läggs ned på landsbygden, eftersom de inte är tillräckligt lönsamma. I Norge, där man avreglerade apoteksmarknaden tidigare än Sverige, dominerar tre multinationella oligopol idag hela marknaden. Ett statligt monopol är att föredra både av folkhälsoskäl och av samhälls-ekonomiska skäl framför en marknad dominerad av stora privata oligopol. På sikt vill vi därför återinföra monopolet.

Ung Vänster vill att staten ska återta ansvaret för all läkemedelsdistribution så att tillgängligheten till läkemedel kan säkras, skapa ett bättre glesbygdstöd och permanenta systemet med apoteksombud och låta staten pressa läkemedelspriserna.

Järnvägen är ett annat exempel där samhällsnyttig verksamhet har avreglerats för privat profit. Marknadsexperimentet med tågtrafiken är ett misslyckande som företag och privatpersoner betalar för med stora

förseningar. Värst drabbas alla pendlare som för att ta sig till arbete eller studier tvingas till en vardag med stor osäkerhet och stress på grund av bristande tillförlitlighet i vårt tågssystem. Den ekonomiska kostnaden för alla dessa förseningar och inställda tåg för resenärer och företag beräknas till fem miljarder per år. Vi ser att avregleringen av järnvägen har minskat helhetsansvar och långsiktighet och därmed bidragit till de stora problemen i tågtrafiken. Förändringar som hade förbättrat situationen innefattar ett gemensamt biljettsystem för alla trafikföretag samt införandet av ett, under Trafikverket, samlat ansvar för utförandet av underhållet och för tågstationerna.

Järnvägen är en samhällsservice, det kräver samhällsansvar. Ett förstatligande av underhållet och driften är nödvändigt om vi ska kunna lösa de problem som uppstått till följd av avregleringen. Erfarenheten när privata bolag sköter driften är att de snålar för att tjäna så mycket pengar som möjligt på kort sikt. Privata bolag har inget samhällsansvar, och när verksamheten blir olönsam eller slutar fungera drar de sig tillbaka och låter staten ta över spillrorna. SJ ska ha en skyldighet att bedriva tågtrafik i hela landet och avkastningskravet på SJ bör tas bort. Överskottet ska istället återinvesteras i bättre service och lägre priser. Vi vill även bevara och utveckla natttågen och har som mål att på sikt korta restiderna på längre sträckor genom att bygga nya höghastighetsbanor.

Valfrihetslagen (LOV)

I många borgerligt styrda kommuner och lands-ting finns det olika kundvalsmodeller, där tanken är att den som behöver exempelvis äldreomsorg eller sjukvård ska kunna välja mellan en offentlig utövare eller en rad

privata aktörer. Under 2008 presenterade högerregeringen sin proposition om att införa en Lag om valfrihetssystem (LOV), för att underlätta för kommuner och landsting att genomföra vårdvalsmodeller som exempelvis den i Stockholm. De områden som lagen avser är hälso- och sjukvård, samt äldre- och handikappomsorg. Om en kommun eller landsting har använt sig av lagen vid upprättandet av valfrihetsmodellen gäller fri etableringsrätt om den privata aktören uppfyller de förutbestämda kraven.

Det finns flera problem med lagen:

- Med den fria etableringsrätten försvinner möjligheten att politiskt styra viktiga delar av den verksamhet som avses. Om det exempelvis gäller sjukvård kan man inte styra att invånarna i en viss stadsdel ska ha tillgång till en viss typ av vård. De privata företagen kommer självklart bara att etablera sig där det är lönsamt. Vi vill inte ha en sjukvård som styrs av vinstintressen, utan av människors behov av vård.
- Personalen får sämre villkor när verksamheten drivs med vinstintresse. Detta visas av flera undersökningar, där arbetsbördan har ökat kraftigt på vårdcentraler som ligger i områden med större behov av sjukvård. En offentliganställd har exempelvis också meddelarskydd – man får påtala brister för media utan att arbetsgivaren har rätt att straffa en för det – vilket man inte har i privat verksamhet.
- Högerns valfrihet gäller bara överklassen. Medan vårdköerna växer och skolresultaten sjunker kan riskkapalisterna välja att ta med sig vinsterna till skatteparadis, vaska champagne och köpa billigare städhjälp.

Frihet för oss andra är trygghet – en bra välfärd som styrs av våra behov och inte vinstintresset. Lagen om valfrihetssystem är en frivillig lagstiftning som kommuner och landsting, om de själva vill, kan använda sig av när de upprättar kundvalsmodeller. 2009 kom regeringen med en ny proposition som tvingar landsting att ha vårdvalsmodeller, och som dessutom tvingar landstingen att vid upprättandet av dessa använda sig av Lagen om valfrihetssystem. Det är upp till landstingen att själva välja hur ersättningssystemen till de privata företagen ska se ut.

Nedskärningar

Det har under de senaste 30 åren skett stora nedskärningar i vår välfärd. Idag har vi till exempel en tredjedel av antalet vårdplatser och vi har lägst antal vårdplatser i EU per person. Allt detta för att pressa kostnader och "effektivisera" välfärden.

Sedan 90-talet styrs välfärden enligt "New Public Management", NPM. Det är en styrmodell som är hämtad från det privata näringslivet och industrin. Det går ut på att den högsta instansen, i skolans fall riksdagen, sätter upp ett stort antal mål som sedan ska uppnås på varje skola. Skolan får också en budget för att genomföra sin verksamhet men inte av staten utan av kommunen. Målet med NPM är att uppnå samma sak som inom industrin: ökad produktion med högre kvalitet till lägre kostnad. Som Lärarförbundet påpekar innebär det i realiteten att det blir "mer att göra på mindre tid med mindre resurser". Till skillnad från i industrin spelar nämligen ny teknik ganska liten roll för ökad effektivisering i välfärden, och därför bygger

nästan all effektivisering på att anställda ska arbeta hårdare och besparingar på till exempel vikarier, personalvård, personal och raster.

Det som politiker och ekonomer kallar effektivisering men som i själva verket är nedskärningar kan till exempel handla om att budgeten måste minska med 0,5 % varje år. Det låter kanske inte så mycket, men på tio år är det 5 % och på tjugو år 10 % – och det i skolor som redan har resursbrist och egentligen skulle behöva mer resurser för att klara av målen. Resultatet är inte bara sämre kvalitet i vården utan också att välfärdsarbetare dras med stress och psykisk ohälsa.

Det andra problemet med New Public Management är målstyrningen. Eftersom välfärden styrs av massor av olika mål på olika detaljnivåer krävs det också uppföljning för att se till att målen uppföljs. Detta leder till att det behövs en omfattande dokumentation och administration som tar resurser från själva välfärden.

Det tredje stora problemet är att det som prioriteras blir de mål som är enklast att följa upp och mäta. Det är svårt att mäta välmående och kvalitet. Att mäta antal tid det tar att behandla någon är däremot enklare och att budgeten går ihop är det absolut lättaste att mäta. Därför prioriteras att budgeten ska gå ihop först och andra mätbara mått högst medan andra, ofta viktigare saker inte hinns med.

Ett bra exempel är i Sollefteå där Socialdemokraterna lade ned BB-avdelningen och akutsjukvården för att den var för dyr enligt budgeten. Konsekvenserna har varit att fler kvinnor fått föda i bilar på väg till närmsta sjukhus. Kostnaden för BB-avdelningen

var 15 miljoner om året, en minimal kostnad med tanke på att den totala kostnaden för sjukvården var 75 miljarder 2017. Detta har mött stort motstånd och visar på hur välfärden endast finns i områden där den är kostnadseffektiv, och inte där den uppfyller människors behov.

Socialförsäkringarna

Att det finns skyddsnät för den som blir sjuk eller arbetslös är avgörande för tryggheten på samhällets alla områden. Det gäller såväl ställningen på arbetsmarknaden, möjligheten att lämna en våldsam relation och hälsan hos unga som upplever stress och oro över sin ekonomi. Sjukpenningen, men framförallt a-kassan, har under mandatperioden ändrat profil till att mer erbjuda en grundtrygghet om man blir sjuk eller arbetslös. Ung Vänster förespråkar generella socialförsäkringar som omfattar alla och som ser till att ingen tvingas lämna hus och hem bara för att man blir arbetslös eller sjuk.

A-kassan

I grund och botten är a-kassan en försäkring för alla som arbetar. Den är lika viktig för den som har ett jobb som den är för den som är arbetslös. Det var fackförbunden som en gång i tiden startade a-kassorna, med insikten om att det fackliga löftet – att ingen ska ta jobb till löner som ligger under kollektivavtalen – alltid var hotat om den som blev arbetslös förlorade sin försörjning. Regeringens försämringar av a-kassan har handlat om att sätta press nedåt på lönerna. Vi vill inte se någon lönekonkurrens bland arbetare och vill därför ha en a-kassa som möjliggör att tacka nej till jobb med låga löner.

Ung Vänster vill att taket i a-kassan höjs och indexeras. Minst 80 % av löntagarna ska

ha ut 80 % av sin tidigare lön i a-kassa. När man säger att man vill att taket indexeras handlar det om taket ska skrivas upp årligen i takt med att priserna stiger. Vi vill förändra kvalificeringsreglerna så att fler kan få ersättning från a-kassan, bland annat ta bort 75-dagarsregeln som försvårar för deltidsarbetande. För att unga som inte uppfyller arbetsvillkoret ska få ersättning vill vi göra det lättare att få a-kassans grundbelopp. Vi vill sänka medlemsavgifterna, så att ingen betalar mer än 100 kronor i månaden.

Sjukvård

Alla ska ha rätt till en jämlik och bra sjukvård, inte bara de som har råd med privata sjukförsäkringar. Den grundläggande principen ska vara att vården ska ges utifrån människors behov inte deras plånböcker. Idag finns det stora skillnader i både hälsa och tillgång till vård i Sverige. Skillnaderna är såväl regionala och baserade på klass men även kön och ålder spelar roll. Var man än bor i landet och oavsett sociala faktorer ska det finnas förutsättningar för en bra och likvärdig vård.

Genom att släppa in vinst som drivkraft i vården försvåras möjligheten att styra vården till dem med de största behoven. Vårdcentraler hamnar där köpkraften är som störst snarare än behovet av vård. Kravet på att göra vinst förändrar också vårdens karaktär. Läkare rekommenderar kanske behandlingsmetoder som ger vårdtillhandahållaren större ersättning än de som hjälper patienten mest. Läkarna klockar sina besök för att hela tiden spendera så lite tid som möjligt med varje patient då deras arvode är baserat på antalet besök snarare än besökens kvalitet. Ersättningen till sjukhusen för inlagda patienter är baserat på

antalet dagar patienten har varit där. Ju längre hen är på sjukhuset desto mindre pengar får sjukhuset i ersättning, vilket gör att patienter skyndas ut för att skydda sjukhusets vinster. Ung Vänster vill se en vård fri från vinstintresse. Profiten står i direkt motsättning till kvaliteten, och det är vi vanliga människor som blir lidande. När man uppsöker vården ska man kunna lita på att det är ens hälsa som står i första rummet, inte vinstsiffrorna i nästa kvartalsrapport.

Högern pratar ofta om att införa en kömiljard i sjukvården. Kömiljarden är en reform som genomfördes under den förra alliansregeringen, och den innebar att landsting med korta värdköer belönades med mer pengar. Resultatet var att landstingen tog till olika byråkratiska knep för att få det att se ut som att man hade kortare köer, utan att för den sakens skull ge bättre vård. Tvärtom ledde kömiljarden till att patienter med mindre medicinskt behov fick vård innan patienter med större behov. Lösningen på värdköerna är inte en ny kömiljard utan fler värdplatser, vilket kräver mer personal för att kunna ta hand om fler människor.

Arbetsvillkoren inom vården är idag riktigt dåliga, med långa och stressiga dagar, personalbrist och dåligt betalt. Detta beror på de nedskärningar som ägt rum under lång tid i vården såväl som planerad underbemanning. Det är vanligt att sjukhus betalar enorma summor för vikarier och inhoppare istället för att ha fler fast anställda och satsa på deras arbetsmiljö. Ung Vänster kräver bättre arbetsvillkor i vården, och vill se satsningar på fler fast anställda, högre löner och sex timmars arbetsdag. Där sex timmars arbetsdag har testats har resultaten varit tydliga, i form av att personalen mår bättre och har färre sjukdagar, och att värdkvaliteten ökar.

Transvården

En typ av sjukvård som brister allra mest är transvården. Väntetiderna idag är några av de längsta som finns inom svensk sjukvård, och beroende på vilken läkare man har tillgång till kan man tvingas vänta i flera år där man tvingas bevisa sin identitet för att få grundlig vård. Idag finns det bara sex kliniker i Sverige som håller på med transvård. Frågor om transpersoners sexliv, läggning, klädval och tidigare relationer där en stereotypisk och förlegad syn på kön fortfarande dominerar är norm. Läkare och psykologer analyserar transpersoners klädsel, uttryck och kropp och resultatet är att transpersoner tvingas överdriva och låtsas ha en klädstil, personlighet och identitet som ens läkare vill att man bör ha. På grund av obligatoriska väntetider, dålig information och absurda prövningar om kön är det många som väljer att självmedicinera med hjälp av dyra mediciner köpta från utlandet.

Psykisk ohälsa är en epidemi bland transpersoner, men ändå görs nästan ingenting för att hjälpa. Detta trots att mer än var tredje transperson har övervägt och/eller försökt självmord. Många lider av ångest, stress och depression och nästan alla har förlorat bekanta eller vänner till antingen våld, otillräcklig vård eller psykisk ohälsa. Ung Vänster kräver att transvården standardiseras i hela landet så att transpersoner inte behöver resa över landet för kompetent vård. Att forskning om transpersoners hälsa ökar och att det görs statistik kring transpersoners välmående och ekonomiska situation med mål att förbättra transpersoners generella välmående. Att restriktioner för asylsökande transpersoner tas bort inom sjukvården. Att möjligheterna för sekundära transitionsbehandlingar såsom mastektomi eller hårborttagning ökas.

Pensioner

Alla människor ska kunna leva på sin pension, inte bara de som varit höginkomsttagare. Pensionssystemets uppgift måste vara att ge alla ekonomisk trygghet och vi vill ha ett nytt pensionssystem som utformas utifrån dessa förutsättningar. Nuvarande pensionssystem har misslyckats med sin uppgift att se till att de som arbetat ett helt yrkesliv ska kunna leva ett gott och värdigt liv. Skillnaderna mellan kvinnors och mäns pensioner är stora och hälften av alla kvinnor tvingas ta ut garantipension till någon del för att klara sig. Det är även stora skillnader mellan de som är födda i utlandet eller i Sverige, då pensionen är baserad på det du tjänat in under dina verksamma år. För att få garantipension måste du också ha bott i Sverige i 40 år vilket gör att om du kom hit när du var 30 kommer du att få en lägre pension än garantipensionen som redan idag är låg. En viktig fråga på kort sikt är därför att höja garantipensionen och se till att alla har rätt till den.

En av de viktigaste orsakerna till skillnaderna mellan mäns och kvinnors pensioner är att kvinnor tar ett större ansvar för barn och hem, vilket ger kvinnor lägre inkomster. Kvinnor tar ut längre föräldraledighet, har större andel deltidsarbete och är oftare sjukskrivna. Allt detta bidrar till mindre pensioner. Den här ekonomiska otryggheten för kvinnor skapar en ojämn maktbalans i heterosexuella förhållanden och pensionssystemet bidrar idag därför till att förstärka könsmaktsordningen.

Pensionssystemet gynnar även höginkomsttagare som kan arbeta länge. De flesta kommer dock få allt lägre pensioner.

Kommunalarbetare och industriarbetare beräknas få under 50 % av sin slutlön. Den s.k. pensionsgruppen – bestående av Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Moderaterna, Liberalerna, Centerpartiet och Kristdemokraterna – har förslagit att den lägsta pensionsåldern höjs till 64 års ålder. Idag har kommunalarbetare en pensionsmedelålder på 63 år och förslaget kommer därför att slå mot framförallt kvinnor med låga inkomster. Ung Vänster menar att frågan borde vara hur vi får folk att orka arbeta tills de är 65, och att en höjning av pensionsåldern aldrig kan genomföras förrän den frågan är besvarad.

Vänsterpartiet har tillsammans med regeringen infört flera reformer som främst kommer de pensionärer som har sämst ekonomi till del. Vänsterpartiet och regeringen har exempelvis höjt taket för bostadskostnad i bostadstillägget och sänkt skatten för pensionärer. Hälso- och sjukvården har blivit avgiftsfri för personer som är över 85 år och tandvårdsbidraget höjts för personer som är 65-74 år.

Fakta om pension

Premiepensionen (PPM) är en del av den allmänna pensionen. Varje år avsätts 2,5 % av din lön och andra skattepliktiga ersättningar till premiepensionen. Du väljer själv om du vill placera pengarna genom fondval eller om du låter pengarna ligga kvar i det statliga förvalet. Premiepensionen är inkomstgrundad och baseras på dina pensionsrätter i premiepensionssystemet. Alla svenska arbetstagare som är födda 1938 eller senare tjänar in till sin premiepension. Rätten till premiepension finns om man haft en pensionsgrundande inkomst i Sverige från 1995 och framåt.

Pensionspengarna sparas alltså i aktier vilket gör att om aktierna minskar i värde minskar också pensionerna. Premiepensionen har

gått back sedan den infördes och dess värde sjönk 2008 med 34,5 %, medan de förvaltande kapitalinstituten har tjänat miljarder. Hade avgiften på 2,5 % tillförts inkomstpensionssystemet redan från början hade minskningen av pensionerna de senaste åren kunnat undvikas. Det är ett mycket dyrt system och fondväljandet har inte blivit den framgång som vissa hoppades på. Premiepensionssystemet (PPM) är ett misslyckande som har fått kritik från många håll, inte minst från LO. PPM-systemet ger otrygghet och kostar stora summor i förvaltningsavgifter. Avgiften till premiepensionssystemet bör därför tillföras inkomstpensionssystemet.

Sjukpenningen

Högerregeringen mellan 2006-2014 gjorde stora försämringar i sjukförsäkringen och införde till exempel en tidsgräns för hur länge man kan få sjukersättning, såväl som sänkta ersättningar. Den socialdemokratiska regeringen har nu tagit bort den bortre tidsgränsen för sjukersättningen så att det inte går att bli utförsäkrad. Regeringen har istället försökt få ner kostnaderna för sjukersättningen genom att ge direktiv till Försäkringskassan att sjukskriva färre människor. Trots att du kan ha fått ett intyg från en läkare kan Försäkringskassan säga nej. Den nuvarande regeringen har fortsatt jakten på de sjuka, fast på andra sätt.

Ung Vänster vill ha en generös sjukersättning som ser till att människor som är sjuka inte behöver oroa sig för sin inkomst och där människor inte blir misstänkliggjorda för att de är sjuka.

Avslutning

- Ung Vänster vill omfördela resurserna i Sverige genom en progressiv skattepolitik. Vi vill se en höjd bolagsskatt och förmögenhetsskatt för att kunna satsa på oss unga. Genom att ta tillbaka de förmögenheter som kapitalister tjänat på vårt arbete kan vi införa gratis kollektivtrafik, flerkuratoreriskolan och bygga fler bostäder.
- Ung Vänster kräver bättre arbetsvillkor i vården. Vi vill se satsningar på att fler blir fast anställda på heltid, högre löner och sex timmars arbetsdag.
- Ung Vänster kräver att den psykiska ohälsan bland tjejer, asylsökande och transpersoner tas på allvar. Vi kräver offentliga satsningar så som standardisering av transvården, fler och bättre ungdomsmottagningar och ökat skydd till asylsökande.

Frågor och svar

Varför vill ni ge vanligt folk en skattechock?

Vi vill höja skatten mest för de som tjänar mest och vi vill upprusta välfärden, då behövs mer resurser. Vi vill ha en bra välfärd, och då kan man betala för den på två sätt; antingen med skatter eller med avgifter. Och faktum är att de för de allra flesta är bättre att betala med progressiva skatter än med avgifter. En avgift är ju lika hög för sjuksköterskan som den är för bankdirektören!

Skattesänkningar ger en vanlig sjuksyrra 1000 kr mer i plånboken varje månad.

Varför vill ni höja skatterna för vanligt folk?

Vi vill att sjuksköterskorna ska få höjda löner och bättre arbetsvillkor, och för det behövs mer resurser till välfärden. Vi vill höja skatten mest för de som tjänar mest, så att vi kan rusta upp välfärden. Om man vill ge folk mer i plånboken borde man stötta facken för att få upp lönerna!

Om man höjer skatterna kommer det inte att löna sig att arbeta och då vill folk inte arbeta!

Problemet är att det saknas riktiga arbets-tillfällen inte att folk betalar för mycket skatt. Vi behöver genomföra investeringar för att bekämpa klimathotet och anställa fler i välfärden. Det är sådana saker som vi vill använda skattepengarna till.

Vad har ni emot RUT-avdraget egentligen? Så typiskt vänstern att se ner på folk som har praktiska jobb.

Vi ser absolut inte ner på de som jobbar som städare, men vi tycker det är fel att lägga skattepengar på att subventionera städhjälp hos friska höginkomsttagare. Istället vill vi till exempel satsa på hemtjänsten, så att gamla människor kan få den hjälp de behöver.

Om man har höga skatter kommer alla bara att flytta utomlands med sina pengar!

Säger väl allt om att vi inte borde ha några superrika som kan få diktera politiken för alla oss andra. Vi borde omfördela så att vi har ett jämlikt samhälle där inte någon har mer makt än någon annan.

Långtidssjukskrivna behöver motivation för att komma tillbaka till jobbet, därför lägre ersättningar!

Att människor sjukskriver sig beror just på att de blir sjuka, och ofta på grund av att man sliter ut sig på sitt jobb. Människor blir inte friskare bara för att de får sämre ersättning, och man kan heller inte göra som regeringen och få ned sjuktalet genom att säga till sjuka människor att de inte är sjuka.

Ni pratar bara om bidrag, och att höja a-kassan för de som inte jobbar. Det måste löna sig att arbeta.

A-kassan är inget bidrag utan en försäkring. Vi tycker inte att man ska behöva lämna hus och hem bara för att man blir arbetslös. En person som har jobbat på Volvo och blir arbetslös får bara ut ungefär hälften av den tidigare lönen i a-kassa idag. En hög a-kassa är bra både för de som jobbar, och de som är arbetslösa. Hur skulle det se ut på arbetsmarknaden utan en bra a-kassa? Ja då skulle ju människor som var arbetslösa bli så desperata att de var beredda att konkurrera med andra människor om deras jobb genom att begära mindre lön eller sämre villkor.

Vinster i välfärden gör att de som driver till exempel vårdföretag vill ge folk bättre vård, när det styrs offentligt blir det bara byråkratiskt och dåligt!

Det stämmer inte, undersökningar visar att kvalitén i privat vård är något sämre än i offentlig. Om man ska göra vinst måste man skära ner någonstans och det drabbar främst personalen med sämre löner och villkor, men också patienterna. Till exempel skrivs man ut

snabbare och får ofta medicin på recept istället för behandling. Dessutom är det fel att skattepengar som vi betalat in för att de ska gå till vård istället hamnar hos företagsägare. Den offentligvården är inte heller tillräckligt bra, men det är för att det saknas resurser. Därför behöver vi stoppa vinstlöseriet och rusta upp välfärden.

När det blir konkurrens i välfärden blir det bättre kvalitet!

De undersökningar som gjorts visar att det inte är så, och att det troligen blivit sämre. Det som händer när man konkurrerar är ju att man försöker pressa priserna. Det är en annan sak att pressa priserna på cyklar, till exempel genom att skaffa bättre material och maskiner, men när det gäller välfärden är det något annat. Det har visat sig tydligt att man pressar ned kostnaderna genom sämre löner och genom att försöka ge vård "snabbare" d v s skriva ut patienter tidigare. Vinsterna och konkurrensen hör inte hemma i välfärden.

Det är bra för personalen i vården att ha flera arbetsgivare att välja mellan, och särskilt för kvinnor som då kan förhandla sig till bättre löner.

Generellt är löneskillnaderna mellan män och kvinnor större hos privata företag än inom det offentliga, och tittar man på vårdanställda har man inte kunnat visa på någon skillnad. Däremot är arbetsituationen och anställningsvillkoren generellt sämre hos de privata vårdföretagen eftersom man sparar ner på sådant som arbetsmiljö och förmåner. Välfärden blir också mer och mer monopoliserad med tre företag som står för 50% av all privat vård.

Vårdföretagen är kvinnornas bransch! Det är kvinnofientligt att ta bort vinsterna i välfärden.

Det stämmer inte. Av de som äger och styr

de stora privata vårdaktörerna är det en stor majoritet män. Däremot är det kvinnor som jobbar inom vården och som får ta smällarna av att man pressar ner kostnaderna för att göra vinster.

Varför är ni emot att sjuka själva ska få välja vem de ska få vård av? Jag kanske kommer bättre överens med läkaren på en vårdcentral på andra sidan stan, än den jag bor närmast.

Javisst, så kan det ju vara. Och självklart måste man om man inte gillar den läkaren man har kunna be om en annan. Oftast finns det ju fler än en läkare på varje vårdcentral. Dock har det blivit så att företagen väljer vart de lägger sina vårdcentraler och lägger ned där det är för dyrt så att det är valfrihet för företagen inte för de som vill ha vård.

Varför ska staten äga företag? Är inte det privata näringslivet bättre på det?

Att äga gemensamt och styra företag demokratiskt är bra – för det är vad statligt ägande innebär - och särskilt när det gäller sådant som inte bör styras av vinstintressen utan av exempelvis människors behov eller klimatet. När jag går till apoteket vill jag ha den medicinen som är bäst, inte den som företaget som äger apoteket tjänar mest pengar på. Det är också bättre för att det blir lättare att samordna viktiga samhällsbehov. Om jag ska åka tåg mellan Stockholm och Göteborg vill jag inte behöva gå in på tre olika hemsidor och beställa biljetter bara för att det inte går att byta tåg mellan bolagen.

Om ni får makten kommer ni då att återförstatliga det som regeringen har sålt ut?

Vi vill att välfärden ska drivas utan vinstintressen, och ser kollektivtrafiken som något som samhället klarar av bäst. I stort sett alla privatiseringar och avregleringar

har inneburit att det har blivit dyrare för konsumenterna och att servicen har blivit sämre. Det har också drabbat de som jobbar genom stress och sämre villkor. Velfärden ska drivas i offentlig regi, och vi vill därför försöka att återföra så mycket som möjligt av det som regeringen har sålt ut till offentlig regi.

Ordlista

ROT och RUT

ROT och RUT är skatteavdrag för arbetskostnader. Det innebär att du får göra avdrag från din skatt om du anlitar någon för renovering, ombyggnad eller reparation (ROT) eller flyttjänster, städning, underhållsarbete eller andra hushållsnära tjänster (RUT). Du får göra avdrag för max 50 000kr per år.

Skatteparadis

Ett skatteparadis är ett land med väldigt låg eller ingen skatt på vinst, förmögenhet eller liknande. Genom att registrera företag i skatteparadis kan kapitalister undvika att betala skatt på sin vinst.

Monopol och oligopol

Monopol är när en enda aktör, till exempel ett företag eller en myndighet, kontrollerar hela marknaden för en vara. Systembolaget har monopol på att sälja förpackad alkohol i Sverige, inget annat företag och ingen privatperson får göra det. Ett oligopol är när ett fåtal stora aktörer tillsammans kontrollerar hela marknaden. Kapitalismen rör sig hela tiden mot oligopol och monopol, när större företag konkurrerar ut och köper upp mindre företag.

